

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

NGÂN HÀNG NHÀ NƯỚC VIỆT NAM

TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGÂN HÀNG TP. HỒ CHÍ MINH

TRƯƠNG ĐỨC THÀNH

KIỂM TOÁN NGÂN HÀNG GÓP PHẦN

ỔN ĐỊNH HỆ THỐNG TÀI CHÍNH VIỆT NAM

LUẬN ÁN TIẾN SĨ TÀI CHÍNH NGÂN HÀNG

TP. HỒ CHÍ MINH - NĂM 2019

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO NGÂN HÀNG NHÀ NƯỚC VIỆT NAM
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGÂN HÀNG TP.HỒ CHÍ MINH

TRƯỜNG ĐỨC THÀNH

KIỂM TOÁN NGÂN HÀNG GÓP PHẦN
ỔN ĐỊNH HỆ THỐNG TÀI CHÍNH VIỆT NAM

LUẬN ÁN TIẾN SĨ TÀI CHÍNH NGÂN HÀNG

Chuyên ngành: Tài chính - Ngân hàng

Mã số: 9.34.02.01

Người hướng dẫn khoa học: PGS.,TS. LÊ THỊ MẬN

TP. HỒ CHÍ MINH - NĂM 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi tên là Trương Đức Thành,

Sinh ngày 15 tháng 5 năm 1980 tại Bắc Giang

Quê quán: Bắc Giang

Hiện đang công tác tại Kiểm toán Nhà nước Khu vực IX – Kiểm toán Nhà nước, là nghiên cứu sinh khóa 19 của Trường Đại học Ngân hàng Thành phố Hồ Chí Minh.

Chuyên ngành : Tài chính – Ngân hàng

Mã số : 9.34.02.01

Người hướng dẫn khoa học : PGS.,TS. Lê Thị Mận

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu nghiên cứu, các nguồn trích dẫn được chú thích, có nguồn gốc rõ ràng. Các kết quả nghiên cứu có tính độc lập, không sao chép từ bất cứ tài liệu nào, và chưa công bố toàn bộ nội dung này ở bất kỳ nơi đâu.

Tôi xin chịu trách nhiệm về lời cam đoan của mình.

Thành phố Hồ Chí Minh, ngày tháng năm 2019

Trương Đức Thành

LỜI CẢM ƠN

Trước tiên, tôi trân trọng gửi lời cảm ơn đến Quý Thầy/Cô của trường Đại học Ngân hàng đã trang bị cho tôi nhiều kiến thức quý báu trong thời gian học tập tại đây.

Tôi trân trọng gửi lời cảm ơn đến PGS., TS Lê Thị Mận, người hướng dẫn khoa học cho luận án, đã giúp tôi tiếp cận hướng nghiên cứu, phương pháp nghiên cứu và hướng dẫn tôi hoàn thành luận án này.

Tôi xin gửi lời cảm ơn đến cán bộ lãnh đạo Kiểm Toán Nhà Nước Khu vực IX đã giúp đỡ, động viên và tạo mọi điều kiện thuận lợi trong quá trình học tập cũng như trong thời gian thực hiện luận án.

Tôi xin gửi lời tri ân đến gia đình, đồng nghiệp đã tham gia hỗ trợ, đóng góp ý kiến và hỗ trợ tôi hoàn thành nghiên cứu này.

Thành phố Hồ Chí Minh, ngày tháng năm 2019

Trương Đức Thành

TÓM TẮT

Luận án này nghiên cứu về các hoạt động Kiểm toán Nhà nước (KTNN) trong việc kiểm toán ngân hàng trung ương (NHTW), ngân hàng thương mại có vốn nhà nước và ngân hàng chính sách xã hội (NHCSXH). Nghiên cứu sử dụng phương pháp định tính cách diễn giải, quy nạp, thống kê mô tả và phân tích tổng hợp để hệ thống hóa lý luận về Kiểm toán Nhà nước trong mối quan hệ hoạt động kiểm toán NHTW, NHNo, NHCT, NHNT và NHCSXH của KTNN.

Luận án đã trình bày, hệ thống lại các lý thuyết có liên quan đến kiểm toán, hệ thống tài chính và các hoạt động kiểm toán trong lĩnh vực kiểm toán các tổ chức tài chính nhà nước làm cơ sở đề luận giải các kết quả thu được khi phân tích. Nghiên cứu sử dụng hai nguồn dữ liệu sơ cấp và thứ cấp. Dữ liệu sơ cấp được thu thập thông qua việc khảo sát ý kiến của các chuyên gia trong KTNN về quy trình thực hiện kiểm toán NHTW, NHNo, NHCT, NHNT và NHCSXH của KTNN. Dữ liệu thứ cấp được thu thập từ BCTC, báo cáo kiểm toán cũng như các văn bản Luật, nghị định, thông tư của nhà nước Việt Nam để phân tích thực trạng, ưu nhược điểm của hoạt động KTNN trong việc kiểm toán các hoạt động đặc thù của kiểm toán NHTW, NHNo, NHCT, NHNT và NHCSXH của KTNN.

Luận án cũng làm rõ những ưu, nhược điểm của hoạt động KTNN trong việc kiểm toán NHTW, NHNo, NHCT, NHNT và NHCSXH. Tuy nhiên, hoạt động KTNN đối với kiểm toán ngân hàng vẫn còn có một số tồn tại như các số liệu kiểm toán gồm các báo cáo tài chính là số liệu thứ cấp. Ngoài ra, công tác kiểm toán NHTW và các ngân hàng có vốn nhà nước chi phối luôn phải tuân thủ theo các Luật, nghị định và thông tư, tuy nhiên trong thực tế vấn đề đồng bộ trong các văn bản này chưa cao dẫn đến các kết luận của KTNN chưa thực sự thỏa đáng.

Từ kết quả nghiên cứu thu được, tác giả cũng trình bày định hướng và các giải pháp nâng cao chất lượng hoạt động kiểm toán NHTW và các ngân hàng có vốn nhà nước chi phối, đối với cơ quan quản lý nhà nước, Chính phủ trong việc điều hành, quản lý các ngân hàng. Nghiên cứu cũng nêu ra các giải pháp nghiệp vụ theo hướng chuyên sâu để nâng cao năng lực, trình độ của các KTVNN trong hoạt động kiểm toán tại NHTW và các ngân hàng có vốn nhà nước chi phối tại Việt Nam.

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN.....	i
TÓM TẮT	iii
MỤC LỤC.....	iv
DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT TIẾNG VIỆT.....	viii
DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT TIẾNG ANH.....	x
DANH MỤC BIỂU ĐỒ, SƠ ĐỒ	xi
PHẦN MỞ ĐẦU	1
1. SỰ CẦN THIẾT CỦA ĐỀ TÀI	1
2. MỤC TIÊU NGHIÊN CỨU	3
3. CÂU HỎI NGHIÊN CỨU.....	3
4. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHẠM VI NGHIÊN CỨU	4
5. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	6
6. ĐÓNG GÓP CỦA ĐỀ TÀI	7
7. QUY TRÌNH NGHIÊN CỨU	8
8. KẾT CẤU NGHIÊN CỨU.....	9
CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN VỀ KIỂM TOÁN NGÂN HÀNG CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VÀ VẤN ĐỀ ỔN ĐỊNH HỆ THỐNG TÀI CHÍNH	10
1.1. TỔNG QUAN VỀ HOẠT ĐỘNG KIỂM TOÁN NGÂN HÀNG CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC.....	10
1.1.1. Kiểm toán nhà nước	10
1.1.1.1. Khái niệm kiểm toán	10
1.1.1.2. Hoạt động kiểm toán nhà nước	12
1.1.1.3. Chức năng, nhiệm vụ của kiểm toán nhà nước.....	12
1.1.2. Ngân hàng và hoạt động kiểm toán ngân hàng của Kiểm toán nhà nước.....	12
1.2. HỆ THỐNG TÀI CHÍNH VÀ TÍNH ỔN ĐỊNH CỦA HỆ THỐNG TÀI CHÍNH	26
1.2.1 Hệ thống tài chính	26
1.2.1.1 Khái niệm.....	26
1.2.1.2 Các khâu trong hệ thống tài chính	26
1.2.1.3 Vai trò của hệ thống tài chính.....	28

1.2.1.4	Chức năng của hệ thống tài chính	30
1.2.1.5	Phân loại hệ thống tài chính.....	30
1.2.2	Ổn định hệ thống tài chính	31
1.3.	MỐI QUAN HỆ GIỮA HOẠT ĐỘNG KTNH CỦA KTNH VÀ TÍNH ỔN ĐỊNH CỦA HỆ THỐNG TÀI CHÍNH QUỐC GIA	34
1.4.	TỔNG QUAN CÁC CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN VÀ XÁC ĐỊNH KHOẢNG TRỐNG NGHIÊN CỨU	35
1.4.1.	Các nghiên cứu ngoài nước	35
1.4.2.	Các nghiên cứu trong nước	38
1.4.3.	Khoảng trống trong lĩnh vực nghiên cứu	42
1.5.	KINH NGHIỆM VỀ HOẠT ĐỘNG KTNH CỦA KTNH TẠI CÁC NƯỚC VÀ BÀI HỌC CHO VIỆT NAM.....	43
1.5.1.	Kinh nghiệm kiểm toán trong khu vực công của kiểm toán nhà nước ở các nước	43
1.5.1.1.	Kinh nghiệm của Malaysia	43
1.5.1.2.	Kinh nghiệm của Sierra Leone.....	44
1.5.1.3.	Kinh nghiệm từ Kenya.....	46
1.5.1.4.	Kinh nghiệm từ Hoa Kỳ.....	46
1.5.2.	Bài học cho Việt Nam trong quản lý và điều hành hoạt động kiểm toán nhà nước tại các khu vực công.....	47
	KẾT LUẬN CHƯƠNG 1	48
	CHƯƠNG 2: THỰC TRẠNG HOẠT ĐỘNG KIỂM TOÁN NGÂN HÀNG CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM.....	49
2.1.	GIỚI THIỆU VỀ KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM VÀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH VIỆT NAM	49
2.1.1.	Cơ quan Kiểm toán Nhà nước Việt Nam	49
2.1.1.1.	Lịch sử hình thành và phát triển.....	49
2.1.1.2.	Chức năng, nhiệm vụ và quyền hạn của Kiểm toán Nhà nước Việt Nam ...	51
2.1.1.3.	Hoạt động kiểm toán ngân hàng của Kiểm toán nhà nước Việt Nam	52
2.1.2.	Hệ thống tài chính Việt Nam	54
2.2.	THỰC TRẠNG KIỂM TOÁN NGÂN HÀNG CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM.....	56

2.2.1	Kiểm toán ngân hàng trung ương.....	56
2.2.1.1.	Phương pháp đánh giá.....	56
2.2.1.2.	Đánh giá kết quả đạt được	58
2.2.2	Kiểm toán ngân hàng Nông nghiệp và phát triển nông thôn Việt Nam.....	66
2.2.2.1	Phương pháp đánh giá.....	66
2.2.2.2	Đánh giá kết quả đạt được	66
2.2.3	Kiểm toán ngân hàng công thương Việt Nam.....	70
2.2.3.1	Phương pháp đánh giá.....	70
2.2.3.2	Kết quả đạt được	70
2.2.4	Kiểm toán ngân hàng ngoại thương Việt Nam	77
2.2.4.1	Phương pháp đánh giá.....	77
2.2.4.2	Kết quả đạt được	77
2.2.5	Kiểm toán ngân hàng chính sách xã hội Việt Nam.....	82
2.2.5.1	Phương pháp đánh giá.....	82
2.2.5.2	Đánh giá kết quả đạt được	83
2.3.	KẾT QUẢ KHẢO SÁT CHUYÊN GIA	87
2.3.1.	Phương pháp khảo sát	87
2.3.2.	Đối tượng khảo sát	88
2.3.3.	Kết quả khảo sát	88
2.4.	ĐÁNH GIÁ CÁC KẾT QUẢ KIỂM TOÁN CÁC NGÂN HÀNG GÓP PHẦN ỔN ĐỊNH HỆ THỐNG TÀI CHÍNH	92
2.4.1	Đối với ngân hàng trung ương	92
2.4.2	Đối với các ngân hàng có vốn nhà nước	95
2.4.2.1	Đối với ngân hàng nông nghiệp và phát triển nông thôn Việt Nam	95
2.4.2.2	Đối với ngân hàng công thương Việt Nam	102
2.4.2.3	Đối với ngân hàng ngoại thương Việt Nam	105
2.3.3.	Đối với ngân hàng chính sách xã hội Việt Nam	108
2.5.	ĐÁNH GIÁ VỀ CHẤT LƯỢNG HOẠT ĐỘNG KIỂM TOÁN CÁC NGÂN HÀNG NHÀ NƯỚC CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC	110
2.5.1.	Kết quả đạt được	110
2.5.2.	Hạn chế và nguyên nhân của các hạn chế	111
	KẾT LUẬN CHƯƠNG 2.....	117

CHƯƠNG 3: GIẢI PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG HOẠT ĐỘNG KIỂM TOÁN NGÂN HÀNG CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM	118
3.1. ĐỊNH HƯỚNG KIỂM TOÁN NGÂN HÀNG CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM.....	118
3.1.1. Định hướng chung giai đoạn 2016-2020 tầm nhìn 2030	118
3.1.2. Định hướng nâng cao chất lượng kiểm toán tại ngân hàng của kiểm toán nhà nước Việt Nam	119
3.2. GIẢI PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG HOẠT ĐỘNG KIỂM TOÁN NGÂN HÀNG CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM	120
3.2.1. Giải pháp vĩ mô	120
3.2.2. Giải pháp vi mô	125
3.2.2.1. Nhóm giải pháp nghiệp vụ	125
3.2.2.2. Nhóm giải pháp hỗ trợ	131
3.3. HẠN CHẾ VÀ HƯỚNG NGHIÊN CỨU TIẾP THEO	131
KẾT LUẬN CHUNG	133
TÀI LIỆU THAM KHẢO	i
PHỤ LỤC	viii

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT TIẾNG VIỆT

TỪ VIẾT TẮT	CỤM TỪ TIẾNG VIỆT
BCTC	Báo cáo tài chính
BCĐKT	Bảng cân đối kế toán
BCKT	Báo cáo kiểm toán
BTC	Bộ tài chính
CCTCPS	Công cụ tài chính phái sinh
CP	Chính phủ
CSH	Chủ sở hữu
DTBB	Dự trữ bắt buộc
DTNH	Dự trữ ngoại hối
GTCG	Giấy tờ có giá
GTGT	Giá trị gia tăng
HTTC	Hệ thống tài chính
QPPL	Quy phạm pháp luật
ISQC	Chuẩn mực kiểm toán quốc tế về chất lượng
ISA	Chuẩn mực kế toán quốc tế
ISSAI	Các tiêu chuẩn quốc tế của các tổ chức kiểm toán tối cao
KBNN	Kho bạc nhà nước
KTNN	Kiểm toán nhà nước
KTNH	Kiểm toán ngân hàng
KTV	Kiểm toán viên
KTVNN	Kiểm toán viên nhà nước
KSCL	Kiểm soát chất lượng
KSNB	Kiểm soát nội bộ
NHCSXH	Ngân hàng chính sách xã hội Việt Nam
NHNN	Ngân hàng nhà nước Việt Nam
NHTM	Ngân hàng thương mại
NHTW	Ngân hàng trung ương
NS	Ngân sách